

УДК 377.016:159.9.07

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-4\(62\)-484-496](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-4(62)-484-496)

Гордієнко Олена Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-003-3384-3656>

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМУ «МАЛЮНОК НЕІСНУЮЧОЇ ТВАРИНИ» НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО» ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Сучасне суспільство поставило перед системою початкової освіти надважливе завдання, що безпосередньо стосується мистецької галузі, а саме акцент на пробудженні креативного потенціалу здобувачів освіти. Важливим вектором в цій роботі виступає спонування учня на самостійно здійснювані відкриття, на практичну творчість, що супроводжується цілеспрямованим розвитком емоційної сфери дитини. Це спричиняє самоформування знанневої сфери як осмислення власного досвіду й розвиток креативності, що має допомогти здобувачеві в утворенні справжніх особистісних художніх цінностей. В Державному стандарті початкової освіти та Типовій освітній програмі зазначаються такі назви змістових ліній, як «сприймання та інтерпретація творів мистецтва», «художньо-практична творчість», «комунікація через мистецтво». Дійсним змістом мистецької освіти стає не стільки сукупність певної інформації, а сама дитина, її внутрішній світ і її ставлення до світу і до себе. Важливою її складовою виступає сформована креативність як особистісна якість, яка тісно взаємопов'язана з психічним та інтелектуальним розвитком особистості. У статті розглянуто сутність понять «творчість», «креативність». Аналіз праць з проблем специфіки творчої особистості відомих педагогів дає підстави стверджувати, що творчість є ключовою умовою розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Далі розглянуто сутність прийому «Малюнок неіснуючої тварини», подано аналіз праць про особливості його використання вітчизняних і закордонних науковців. Схарактеризовано основні дотичні до розглянутої проблеми поняття, розглянуто основні питання роботи з використанням прийому «Малюнок неіснуючої тварини» на уроках мистецької освітньої галузі в початкових класах як засобу розвитку креативності молодших школярів, що є особливо актуальним для сучасних методик початкового навчання у контексті вдосконалення освітнього процесу. Також окреслено особливості уроку інтегрованого курсу «Мистецтво» з використанням вказаного прийому. Зроблено висновок, що названий прийом сприяє розвитку креативності молодших школярів, доброзичливості, відкритості, є потужним інструментом для подолання творчих бар'єрів та створення позитивної атмосфери на уроці.

Ключові слова: креативність, прийоми роботи, мистецька освітня галузь, початкова освіта, молодші школярі, малюнок фентезі, етапи уроку, види діяльності учнів.

Hordiienko Olena Anatoliivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education and Culture of Professional Language, Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-003-3384-3656>

USE OF THE "DRAWING OF A NON-EXISTING ANIMAL" METHOD IN THE LESSONS OF THE INTEGRATED COURSE "ART" AS A MEANS OF DEVELOPING THE CREATIVITY OF YOUNG SCHOOLCHILDREN

Abstract. Modern society has set the primary education system an extremely important task that directly affects the artistic field, namely, an emphasis on awakening the creative potential of students. An important vector in this work is encouraging the student to make independent discoveries and to engage in practical creativity, which is accompanied by the targeted development of the child's emotional sphere. This leads to self-formation of the knowledge sphere as an understanding of one's own experience and the development of creativity, which should help the applicant in the formation of true personal artistic values. The State Standard of Primary Education and the Standard Educational Program indicate such names of content lines as "perception and interpretation of works of art", "artistic and practical creativity", "communication through art". The real content of art education is not so much a set of certain information, but the child himself, his inner world and his attitude towards the world and himself. An important component of this is the formed creativity as a personal quality, which is closely interconnected with the mental and intellectual development of the individual. The article examines the essence of the concepts of "creativity" and "creativity". An analysis of works on the problems of the specifics of the creative personality by famous teachers gives grounds to assert that creativity is a key condition for the development of cognitive activity in younger schoolchildren. Next, the essence of the technique "Drawing of a non-existent animal" is considered, and an analysis of works on the features of its use by domestic and foreign scientists is presented. The main concepts related to the problem under consideration are characterized, the main issues of work with the use of the technique "Drawing of a non-existent animal" in art education lessons in primary grades as a means of developing the creativity of younger schoolchildren are considered, which is especially relevant for modern methods of primary education in the context of improving the educational process. The features of the lesson of the integrated course "Art" using the specified technique are also outlined. It is concluded that the specified technique contributes to the development of creativity of younger schoolchildren, friendliness, openness, is a powerful tool for overcoming creative barriers and creating a positive atmosphere in the lesson.

Keywords: creativity, work methods, art education, primary education, younger schoolchildren, fantasy drawing, stages of the lesson, types of student activities.

Постановка проблеми. Модерне суспільство потребує не просто сучасних кваліфікованих фахівців, які формально або ж шаблонно підходять до створення, запозичення та виконання поставлених завдань, а спеціалістів, котрі виконують свою роботу креативно і вносять у розв'язання завдань власні елементи новизни, пропонують різні варіанти розв'язку запропонованого завдання, аналізують зібрану інформацію, здійснюють творчий підхід, приймають та ухвалюють нетрадиційні рішення проблемної ситуації. Такими ключовими вміннями учень має оволодівати ще з початкової ланки освіти, адже саме в цей період розвитку дитини формується міцний фундамент для становлення її особистості. Завдання вчителя – допомогти учневі вже в молодшому шкільному віці зацікавитись навчальною діяльністю, сформувати у здобувача освіти інтерес до пізнання нового, здатність фантазувати, захоплюватися, запитувати, створювати та шукати нестандартні рішення. Поняття «творчість» у педагогіці тлумачиться як діяльність особи, яка створює те, чого ніколи не було раніше, щось нестандартне на підґрунті уже набутого попередниками досвіду за допомогою власних комбінацій [19, с. 59].

Креативність – це здатність людини генерувати нові та оригінальні ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем, відкривати нові можливості та досягати успіху у творчості, бізнесі та інших сферах діяльності [1, с.81–84]

Креативність може проявлятися у різних галузях: у мистецтві, дизайні, науці, техніці, бізнесі та ін. Важливою складовою креативності є здатність до асоціативного мислення, вміння знаходити зв'язки між різними ідеями та концепціями.

Креативність можна розвивати шляхом стимулювання нових думок, відкритості до нестандартних рішень та експериментів, зосередженості на процесі творчості та роботі в команді, де кожен має можливість зробити свій внесок та взаємодіяти з іншими [3, с. 75–88].

Креативність є важливою складовою успіху в сучасному світі, де важко досягти конкурентних переваг та розвиватися без нових ідей та інноваційних рішень. Саме тому розвиток креативності є важливим завданням для кожного, хто прагне досягти успіху у своїй діяльності.

Аналіз праць із проблем специфіки творчої особистості таких відомих педагогів, як Н. Бібік, О. Демченко, О. Савченко, В. Сухомлинський та ін. дає підстави стверджувати, що творчість є ключовою умовою розвитку пізнавальної активності молодших школярів, оскільки, з одного боку, вона виступає головною характеристикою професійної майстерності педагога, а з іншої – це цілісна особистісна якість учителя, котра є провідною ланкою в структурі освітнього процесу навчального закладу. Широкі можливості для розвитку креативності молодшого школяра відкриває естетика мистецтва.

В. Сухомлинський стверджував: «Найважливіше завдання естетичного виховання – навчити дитину бачити в красі навколишнього світу, в красі людських стосунків духовне благородство, доброту, сердечність, і на цій основі утверджувати прекрасне в самій собі» [14, с. 177]. Поринаючи в мистецтво, учень пізнає самого себе, розвиває свої творчі здібності, замислюється над буденністю життя та його яскравими проявами, вчиться виділяти найважливіші цінності сьогодення. Займаючись художньо-творчою роботою, молодший школяр відчуває приплив енергії, натхнення, яке підштовхує його до удосконалення, прояву фантазії, в такі моменти учень стає щасливим та життєрадісним, заряджає позитивом оточуючих, в цьому і є суть мистецтва та естетичного виховання.

Проте, як показало пілотажне дослідження, проведене студентами-практикантами ННІ педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка з метою визначення рівня розвитку креативності учнів початкових класів ліцеїв Житомирської області, більшість дітей мислять шаблонно, відчувають труднощі в пошуку нестандартних рішень, поспішають і намагаються якомога швидше виконати завдання. Певну оригінальність у виконанні пропонованого їм завдання виявили лише 6% респондентів.

Розвиток творчих здібностей дітей у межах школи може блокуватися з різних причин і під впливом різних факторів:

1. *Орієнтація на стандарти та тести.* Багато шкіл концентруються на підготовці до стандартизованих тестів та оцінках, що може обмежувати творчий розвиток дітей.

2. *Брак часу та ресурсів.* Велика кількість предметів і обов'язків може зменшити час, який приділяється розвитку творчості.

3. *Використання методів, які не розвивають креативність.* Вчителі можуть використовувати репродуктивні методи, спрямовані на повторювання зразків, а не на стимулювання творчих здібностей дітей.

4. *Відсутність мотивації.* Діти можуть втрачати інтерес до творчості через недостатню мотивацію або відсутність почуття успіху.

5. *Недостатня підтримка від батьків та адміністрації,* що може бути перешкодою для розвитку творчості в межах школи.

Для розв'язання цих проблем важливо створювати середовище, впроваджувати методи і прийоми навчання, які сприятимуть творчому розвитку, співпрацювати з батьками та включати творчі завдання у навчальний процес. Так, на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» для розвитку креативності молодших школярів ефективним є використання прийому «Малюнок неіснуючої тварини». Він пов'язаний з дослідженнями низки вчених-психологів і педагогів, які розглянемо дещо детальніше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний інтерес викликають, зокрема, дослідження психічного розвитку особистості С. Максименка [7], аналіз продуктів творчості особистості Т. Дуткевич, О. Савицької [2, с. 137–142], методики психокорекції особистості Т. Яценко [16; 17], а також

вимірювання психічних функцій людини засобами візуальних продуктів Ф. Гальтона [18, с. 179–185].

Інтерес становлять також праці Карлен Маховер, яка довела, зокрема, що через малюнок дитина проєктує свої внутрішні конфлікти. Праці вченої стали фундаментом сучасних досліджень засобами проєктивних методик [4]. Зокрема, М. Корольчук, В. Крайнюк розглядають методики психологічної інтерпретації знаків і символів на малюнку для проведення діагностики [6, с. 207].

Отже, вчені-розробники спиралися на психоаналітичну теорію та ідею про те, що будь-який творчий акт – це «дзеркало» підсвідомості, людина наділяє створений образ власними рисами.

Мета статті – розглянути основні питання роботи з використанням прийому «Малюнок неіснуючої тварини» на уроках мистецької освітньої галузі в початкових класах як засобу розвитку креативності молодших школярів, що є особливо актуальним для сучасних методик початкової освіти у контексті вдосконалення освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. В Державному стандарті початкової освіти та Типовій освітній програмі зазначаються такі назви змістових ліній, як «сприймання та інтерпретація творів мистецтва», «художньо-практична творчість», «комунікація через мистецтво» [13]. Дійсним змістом мистецької освіти стає не стільки сукупність певної інформації, а сама дитина, її внутрішній світ і її ставлення до світу і до себе. Важливою її складовою виступає сформована креативність як особистісна якість, яка тісно взаємопов'язана з психічним та інтелектуальним розвитком особистості [15]. Живопис (малювання) на уроці мистецької освітньої галузі – це чудовий спосіб для дитини, щоб виразити свої емоції та почуття. Малюючи, діти розвивають моторні навички, здобувають навички відчуття кольору, ліній, простору та візуальної грамотності. Використання як традиційних (олівець, пензлик, крейда), так і нетрадиційних (зубна щітка, м'ятий папір, тощо) технік малювання дозволяє розширити межі для творчості дітей. Різні матеріали допомагають дітям розвивати навички, такі як вміння мішати кольори, контролювати тиск на олівець, робити різні типи ліній. Як наслідок – неповторні, унікальні, цікаві малюнки. Для розкриття творчого потенціалу молодших школярів з особливими освітніми потребами, які пізнали жахіття та страхи війни, ефективні технології тематичного малювання або малювання під музику. Через малюнок дітям легше передати смуток, біль, що засів глибоко в серці, висловити свої прагнення та бажання. Крім того, малювання можна комбінувати з іншими видами мистецтва, такими, як музика та танці. Наприклад, діти можуть малювати під ритмічну чи спокійну музику або відтворювати на папері свої рухи під час танцю. Такі прийоми несуть у собі як терапевтичний ефект, так і спонукають до творчості [8, с. 25].

Створення малюнку-фентезі – одна з найпопулярніших технік у дитячій та дорослій психології. Її суть полягає в тому, що коли дитина створює образ, якого немає в природі, вона «проєктує» на папір свій внутрішній світ, страхи, характер

ISSN 2786-4952 Online

та ставлення до оточення. На уроці інтегрованого курсу «Мистецтво» можна запропонувати учням намалювати тварину, яка їм подобається. Головна умова: цю тварину потрібно придумати, такої не має існувати в природі. Малювати краще кольоровими олівцями на альбомному аркуші.

Прийом використовуємо як ефективну вправу для розвитку креативності за такими етапами.

1. Етап обговорення та руйнування шаблонів. Перш ніж братися за олівці, важливо активізувати уяву. Проводимо коротку інтерактивну бесіду: «Як тварина пересувається? Придумайте не просто зовнішній вигляд, а й суперсилу». Наприклад, тварина, яка харчується лише кольоровими снами або вмє змінювати погоду хвостом.

2. Етап створення образу. Пропонуємо учням різні підходи до конструювання. Наприклад, метод випадкових плям (кляксографія): *капніть фарбою на папір, роздмухайте її через соломинку*. У плямі, що утворилася, дитина може «побачити» контури майбутньої істоти та домалювати деталі. Або метод складання деталей з таблиці з частинами тіла різних тварин (голова крокодила, тіло козулі, крила кажана), коли пропонуємо учням використати їх у певному порядку. Малюнок буде глибшим, якщо тварина буде зображена у своєму світі (планета солодкої вати, вогняні печери тощо).

3. Вправа «Придумай назву». Дитина має придумати назву тварини, використовуючи складні слова (*Златокрил, Вогнехвіст, Стрибоконики, Хмарохвіст, Дракокіт*) або певний суфікс пестливості (-ик, -яток-) чи збільшеності (-иц-) (*Блимчик, Вухастик, Лапище*).

4. Опис зовнішності тварини, з використанням прикметників та порівнянь: *«Її шкіра ніжна, наче пелюстка троянди, а очі сяють, як ранкові зорі...»*

5. Етап створення «Паспорту тварини». Для розвитку не лише візуальної, а й вербальної креативності, даємо завдання учням заповнити міні-анкету до малюнка: 1) Де живе (*у кишені велетня, на верхівці веселки*). 2) Чим харчується (*музикою, сонячними зайчиками*). 3) Характер (*скромний, бешкетний, дуже забудькуватий*). Малюнок може стати поштовхом до створення власного текстур-казки. Тварина стає головним героєм. Дитина має придумати, хто її друзі та які в неї є магичні здібності. Наприклад, учні придумують міфологічну історію про те, як ця тварина створила якийсь природний об'єкт (річку чи сузір'я).

Під час виконання завдання учнями важливо уникати критики щодо реалістичності малюнків. На таких уроках головний критерій – незвичайність. Якщо дитина намалювала коло з п'ятьма ногами й назвала це «Стрибунцем», це вже вираз креативності.

Наводимо орієнтовний план-конспект уроку мистецтва для 2-го класу, який фокусується на активному розвитку фантазії та знятті творчих бар'єрів. **Тема:** Створення образу фантастичної істоти «Мешканець далекої планети». **Мета:** розвиток креативності, творчої уяви, навичок комбінування форм та кольорового сприйняття.

I. Мотиваційний етап (5-7 хв.). Вправа «Чарівна скринька»: показуємо дітям скриньку (або мішечок) і кажемо, що там «сховалася» невідома істота. Описуємо її парадоксально: *«Вона пухнаста, як хмаринка, але має луску, як риба. Вона вміє співати лапками й бачити вушками»*.

II. Етап «Генератор ідей» (10 хв.). Використовуємо метод «Мозкового штурму» для конструювання образу. Розбиваємо процес на 3 елементи: 1) Форма тіла: геометрична (трикутна, куляста) чи аморфна (як пляма або хмарка); 2) Органи чуття: скільки очей? Можливо, вони на кінчиках вусів? Як вона чує звуки? 3) Спосіб пересування: крила, коліщата, пружини замість ніг чи реактивний хвіст. Ці запитання зазвичай викликають ліс рук і шквал ідей. Як тільки діти почнуть вигукувати свої перші припущення – це сигнал, що час давати команду зосередитись на малюванні.

III. Практична робота: «Народження диво-звіра» (20-25 хв). Пропонуємо учням техніку «Плями-перетворення». Крок 1: дитина обирає 2-3 улюблених кольори й робить ними велику пляму посередині аркуша олівцем. Крок 2: потрібно покрутити аркуш під різними кутами й побачити в обрисах плями силует тварини. Крок 3: графічна деталізація. Фломастерами або кольоровими олівцями діти домальовують дрібні деталі: вії, візерунки на шкірі, незвичайні кінцівки. Крок 4: створення фону. *Де живе цей звір? Домалюйте кілька елементів його середовища (незвичайні рослини, два місяці на небі тощо)*. Під час малювання діє заборона на «не вмію». Якщо дитина каже, що не знає, як малювати, кажемо: *«Це ж неіснуюча тварина, ніхто у світі не знає, який вона має вигляд, окрім тебе. Ти автор!»*. Далі вмикаємо музичний супровід: космічну або ембієнт-музику без слів, що допоможе дітям зануритися у фантастичний світ.

IV. Рефлексія та презентація (5 хв.) Замість оцінювання «гарно/погано», проводимо «Інтерв'ю з автором»: 1) Як звати твого героя? 2) Яку добру справу він зробив сьогодні вранці? 3) Які слова він любить промовляти найчастіше? Етапи уроку та його зміст представимо у таблиці.

Таблиця 1

Етапи уроку з використанням прийому «Малюнок неіснуючої тварини»

Етап уроку	Дія учня	Навчальна мета
Мотиваційний етап	Слухає, розвиває уяву	Постановка мети, створення мотивації
Придумування назви	Придумує назву-неологізм	Робота зі структурою слова
Опис	Складає 5 речень про істоту	Розвиток уміння складати опис
Творча пауза	Малює тварину під фонову музику	Зняття напруги, розвиток креативності
Рефлексія та презентація	Розповідає про тварину класу	Розвиток комунікативних умінь

Після уроку бажано проаналізувати витвори учнів. Звертаємо увагу як на художні уміння дитини, так і на конкретні деталі та символи на малюнку.

Розташування в просторі. Ділимо аркуш на чотири рівні частини та відмічаємо, в якому місці розташоване зображення. Малюнок у верхній частині аркуша свідчить про високу самооцінку, дитина часто переоцінює свої можливості, намагається зробити все і зразу, але швидко втомлюється, може не довести справу до кінця. Таку дитину необхідно привчати до відповідальності за свої слова, не обіцяти того, що поки що для неї занадто складне. Якщо малюнок розташований у нижній частині аркуша, це свідчить про невпевненість дитини. В неї занижена самооцінка, вона не вірить у свої сили і успіх. Таку дитину потрібно частіше заохочувати, особливо перед усіма, відмічати найменші її досягнення.

Далі оцінимо в цілому зовнішній вигляд чудо-звіра. Якщо він схожий на існуючу в природі тварину, це свідчить про дисциплінованість малюка, він частіше обирає стандартні рішення. Автори невідомих досі «тварюк» часто виступають як винахідники, генератори ідей.

Якщо в тварини є крила, то це означає, що маленькому винахіднику всюди хочеться встигнути, в нього маса інтересів, в нього всі шанси досягти великого успіху. Хвіст, спрямований вгору, підкреслює оптимізм, вниз – сум, пригніченість, страх [5, с. 245].

Далі звертаємо увагу на те, як «встановлена» чудо-істота, її ноги та лапи. Якщо «опора» стійка, дитина реалістично сприймає світ; ноги або лапи широко розставлені – для дитини властиве раціональне милення; тулуб тримається на тонких ніжках – учень – мрійливий фантазер; руки, ноги, голова зображені окремо від тулуба – дитина, ймовірно, схильна до імпульсивних вчинків.

Голова та органи чуття. Оцінимо, наскільки пропорційні голова та тулуб. Якщо голова більша, малюк любить дізнаватись нове, йому подобаються розвивальні ігри. Якщо голова менша за тулуб, дитина вважає важливішою наявність фізичної сили, мніння постояти за себе. Пропорційність голови і тулуба свідчить про те, що малюк розвивається гармонічно, і фізично, і інтелектуально.

Далі розглянемо «обличчя» тварини: чи зобразила дитина на ньому очі, рот, вуха. Їх відсутність свідчить про те, що маленький художник неохоче сприймає інформацію, боїться виражати свої думки. Великі, широко розплющені очі можуть свідчити про страх або тривожність. Наявність рота з зубами (оскал) часто вказує на приховану агресію або потребу в захисті, з язиком – на потребу у спілкуванні, без язика чи зубів – недовіру і страх. Чим більші вуха, тим важливіші для дитини чужі думки [9, с. 465].

Органи нападу або захисту. Роги, пазури, голки, шипи, ікла, колючки або зброя зазвичай трактуються як ознаки захисної позиції, прихованого страху або ж схильності до агресії. Якщо вони спрямовані вгору, малюк бачить джерело потенційної загрози у дорослих, донизу – боїться нападів з боку однолітків.

Елементи прикрас, а саме банти, сережки, окуляри, вуса, пір'я, вії тощо свідчать про підвищену увагу до свого зовнішнього вигляду. Будь-які незвичайні деталі свідчать про оригінальність, нестандартність мислення.

Характер ліній. Сильний натиск олівця, що аж рве папір, говорить про внутрішню напругу. Слабкі, переривчасті лінії свідать про втому або низький рівень енергії.

Назва тварини. Можна поговорити з хлопчиками і дівчатками про придуману ними істоту. Те, як дитина називає своє творіння (наприклад, «Милозвірка» чи «Грізнозавр»), додає фінальний штрих до розуміння її емоційного її стану. Де живе тварина – на дереві, у воді, а, можливо, на іншій планеті? Який у неї дім? Який в неї характер, як вона сердиться, радіє, з ким дружить? Ця розповідь допоможе краще зрозуміти, що радує і що тривожить малюка, про що він мріє, до чого прагне [12].

Такий аналіз може стати гарною допомогою вчителю і батькам, адже дитині важко прямо сказати: «Я відчуваю тривогу через стосунки в школі». Але їй легко намалювати тварину, у якої «багато голок, щоб ніхто не підходив». Таким чином малюнок стає безпечним містком між підсвідомістю дитини та дорослим. Водночас не варто робити висновки на основі лише однієї деталі. Психологи завжди розглядають малюнок у комплексі та обов'язково проводять бесіду з дитиною після завершення творчого процесу [11, с. 58].

Як бачимо, використання прийому «Малюнок неіснуючої тварини» перетворює суху діагностику на захопливу арт-технологію. На уроках цей прийом допомагає розвивати креативність та фантазію молодших школярів.

Отже, використання прийому «Малюнок неіснуючої тварини» на уроках мистецтва – це чудовий спосіб вийти за межі шаблонного мислення. У початковій школі діти часто намагаються малювати «правильно», копіюючи реальність, а це завдання знімає страх помилки, адже неможливо неправильно намалювати те, чого не існує.

Окрім навчальних цілей, така робота є непрямую діагностикою атмосфери в класі. Якщо більшість дітей малюють агресивних, зубастих істот, можливо, клас перебуває у стані стресу чи конфлікту. Якщо тварини яскраві, усміхнені та взаємодіють одна з одною на папері, у дитячому колективі панує дружня атмосфера. Малюнки фантастичних тварин можуть стати чудовим початком для створення цілого альбому «Фентезі нашого класу», де кожна дитина буде автором як мінімум однієї сторінки. Молодші школярі можуть продовжити цю роботу і спробувати виготовити фантастичну тварину з природніх або підручних засобів групою або в парі. Така командна робота допоможе школярам подолати сором'язливість, замкнутість, схильність до усамітнення, знайти спільну мову. Вчителю важливо підтримати малюків, не нав'язувати свої бачення та уявлення про те, яким має бути цей витвір. Адже творити і вивчати оточуючий світ і властивості предметів можна не лише у навчальному закладі і не лише за допомогою слуху і зору, а й через нюх, дотик і навіть смак. Завдання вчителів і

ISSN 2786-4952 Online

батьків – створити безпечні умови, у яких учні могли б досліджувати оточуюче: простір, властивості предметів, відносини між людьми. Діти переконуються, що життя допитливої людини ніколи не буде нудним: вона завжди знайде справу до душі. А ті, кого цікавить життя в усіх його проявах, не бувають самотніми: енергія та широкий кругозір робить їх цікавими співрозмовниками, партнерами, колегами і друзями [10, с. 65].

Висновки. Отже, використання прийому «Малюнок неіснуючої тварини» на уроках мистецтва (1-4 класи) ефективно розвиває креативність, уяву та образне мислення молодших школярів. Правильно організована робота спонукає дітей створювати унікальні образи, поєднуючи реальне і фантастичне, це чудовий спосіб вийти за межі шаблонного мислення, що дозволяє вчителю інтегрувати творчість, психологічне розвантаження та розвиток фантазії. Використання прийому сприяє:

1. **Розвитку креативності**, адже діти вільно фантазують, вигадуючи неіснуючу назву, зовнішній вигляд та характер тварини;

2. **Інтеграції мистецтв.** Малювання можна поєднувати з розповіддю про тварину (література), вигадуванням її голосу або рухів (музика, ритміка), що відповідає сутності курсу «Мистецтво»;

3. **Діагностиці** емоційного стану дитини, рівня самооцінки та наявності страхів, а також психологічного мікроклімату в класі; звертається увага на розташування малюнка на аркуші (центр, верх, низ), розмір, деталі (очі, вуха, хвіст), що свідчить про внутрішній світ дитини;

4. **Психологічному розвантаженню учнів під час підготовки та власне виконання завдання.**

У початковій школі діти часто намагаються малювати «правильно», копіюючи реальність, а це завдання знімає страх помилки, адже неможливо неправильно намалювати те, чого не існує. Крім того, **методика проведення не потребує складного обладнання чи довготривалої підготовки:** учням пропонують розслабитися, уявити казкову істоту, намалювати її олівцями чи фарбами та дати їй ім'я.

Такий підхід дозволяє дітям бачити, як мистецтво пов'язане з іншими аспектами життя та навчання, розвивати свою творчість, фантазію та креативність. Це важливий аспект розвитку української системи освіти, зокрема початкової її ланки, який допоможе надати різноманіття освітньому процесу, наситити уроки в початковій школі новими ідеями, практиками, тренінгами.

Перспективи подальших досліджень. Використання прийому «Малюнок неіснуючої тварини» на уроках мистецтва має потужний потенціал, який виходить за межі простої діагностики. Оскільки початкова школа зараз орієнтована на розвиток м'яких навичок (soft skills), перспективи подальших досліджень цієї теми є надзвичайно широкими. Вбачаємо їх, зокрема, у розробці циклу уроків, де «неіснуюча тварина» є центральним персонажем, навколо якого будуються вивчення колористики та композиції. Також вони можуть бути

пов'язані з дослідженням зв'язку між візуалізацією образу на уроці мистецтва та розвитком зв'язного мовлення (наприклад, написання есе «Історія моєї тварини» на уроках читання чи мови). Також подальші дослідження можуть бути пов'язані з розглядом використання прийому для емоційного розвантаження та вираження прихованих страхів або потреб дитини в умовах інклюзивного навчання.

Література:

1. Демченко О. П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей. *Сучасна освіта – доступність, якість, визнання*: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 14–15 листопада 2018 року, м. Краматорськ. під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. Краматорськ. ДДМА. 2018. С. 81–84
2. Дуткевич Т. В., Савицька О. В. Вступ до спеціальності: Практична психологія: Курс лекцій і практикум (навчальний посібник). Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. 208 с. С. 137–142
3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с. С. 75–88
4. Карен Маховер – Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD_%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80 (дата звернення: 06.04.2026)
5. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: підготовка психолога-практика: навч. посіб. / Т. С. Яценко, Б. Б. Іваненко, С. М. Авраменко та ін.; за ред. Т. С. Яценко. Київ.: Вища шк., 2008. 342 с.
6. Корольчук М. С. Крайнюк В. М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ.: Ніка Центр, 2010. 536 с. С. 207.
7. Максименко С. Д. Основні методи дослідження особистості та категорії нужди. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип.13. С. 7–18.
8. Марчук Ж. С. Методи навчання мистецтва молодших школярів у НУШ. *Мистецтво та освіта*. 2019. № 2. С. 24–29.
9. Маслюк А. М. Проективна методика «неіснуюча тварина»: практичні аспекти. *Проблеми сучасної психології*. 2011. Випуск 14. С. 465 – 475.
10. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: методичний посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.
11. Підготовка психолога-практика до використання малюнку в діагностико-корекційному процесі (психодинамічний підхід) : навчальний посібник / уклад. Н. В. Гриньова. Умань : Візаві, 2014. 174 с.
12. Проективна методика «Неіснуюча тварина». URL: <https://dytpsycholog.com/2015/02/14/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%8E%D1%87%D0%B0-%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8/> (дата звернення: 05.04. 2026)
13. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07. 04. 2026)
14. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 1. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу. С. 641.
15. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4->

ISSN 2786-4952 Online

klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf
(дата звернення: 08.04.2026)

16. Яценко Т. С. Від тестового до психоаналітичного розуміння психомалюнка. *Педагогіка і психологія*. 1995. №2. С. 11–25.
17. Яценко Т. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання (серія «Бібліотечка соціального працівника») / Т. Яценко, Б. Іваненко, І. Євтушенко. Київ: Главник, 2008. 176 с.
18. Galton Francis. Measurement of Character. *Fort nightly Review for August*. 1984. V. 34. P. 179–185
19. Sivachenko Inna, Demchenko Olha, Vakaliuk Ivanna, Valentieva Tatyana, Kit Halyna. Problems and Perspectives of Pedagogical Research in the Context of Digitalization IJCSNS. *International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL. 22 No. 6, pp. 652–657. June 2025. URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.81> (дата звернення: 06.04.2026)

Reference:

1. Demchenko O. P. (2018) Rozvytok tvorchykh zdibnostei maibutnikh vykhovateliv obdarovanykh ditei [Developing the creative abilities of future educators of gifted children]. *Suchasna osvita – dostupnist, yakist, vyznannia: zbirnyk naukovykh prats mizhnarodnoi nauково-metodychnoi konferentsii* [Modern education – accessibility, quality, recognition: Proceedings of the International Scientific and Methodological Conference]. 14–15 lystopada 2018 roku, m. Kramatorsk. pid zah. red. d-ra tekhn. nauk., prof. S. V. Kovalevskoho. Kramatorsk. DDMA. Pp.81–84. [in Ukrainian]
2. Dutkevych T. V., Savytska O. V. (2005) Vstup do spetsialnosti: Praktychna psykholohiia: Kurs leksii i praktykum [Introduction to the specialty: Practical Psychology: Lecture course and practical course (textbook)]. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. 208 p. Pp.137–142. [in Ukrainian]
3. V. O. Moliako, O. L. Muzyka (2006) Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen [Abilities, creativity, giftedness: theory, methodology, research results] . Zhytomyr: Vyd-vo Ruta. 320 p. Pp. 75–88 [in Ukrainian]
4. Karen Makhover – Vikipediia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD_%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80 (Retrieved from: 06.04.2026) [in Ukrainian]
5. T. S. Iatsenko, B. B. Ivanenko, S. M. Avramenko (2008). Kontseptualni zasady i metodyka hlybyynnoi psykhotokorektsii: pidhotovka psykholoha-praktyka: navch. Posib. [Conceptual principles and methods of deep psychocorrection: training of a practicing psychologist: a training manual]. Kyiv.: Vyshcha shkola. 342 p. [in Ukrainian]
6. Korolchuk M. S. Krainiuk V. M. (2010) Teoriia i praktyka profesiinoho psykholohichnoho vidboru: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv [Theory and practice of professional psychological selection: a textbook for students of higher educational institutions]. Kyiv: Nika Tsentr. 536 p. Pp. 207. [in Ukrainian]
7. Maksymenko S. D. (2014) Osnovni metody doslidzhennia osobystosti ta katehorii nuzhdy. Problemy suchasnoi psykholohii [Basic methods of researching personality and categories of needs. Problems of modern psychology] Vol.13. Pp. 7–18. [in Ukrainian]
8. Marchuk Zh. S. (2019) Metody navchannia mystetstva molodshykh shkoliariv u NUSh. Mystetstvo ta osvita [Methods of teaching art to younger schoolchildren in the New Ukrainian School. Art and Education]. No 2. Pp. 24–29. [in Ukrainian]
9. Masliuk A. M. (2011) Proektyvna metodyka «neisnuiucha tvaryna»: praktychni aspekty. Problemy suchasnoi psykholohii [Projective technique "non-existent animal": practical aspects. Problems of modern psychology]. Vol. 14. Pp. 465 – 475. [in Ukrainian]
10. Masol L. M. (2015) Khudozhno-pedahohichni tekhnolohii v osnovnii shkoli: yednist navchannia i vykhovannia: metodychnyi posibnyk [Artistic and pedagogical technologies in primary

school: unity of teaching and upbringing: a methodological manual] Kharkiv : «Drukarnia Madryd». 178 p.

11. N. V. Hrynova (2014). Pidhotovka psykholoha-praktyka do vykorystannia maliunku v diahnozyko-korektsiinomu protsesi (psykhodynamichni pidkhid) : navchalnyi posibnyk [Preparing a practicing psychologist to use drawing in the diagnostic and correction process (psychodynamic approach): a training manual]. Uman : Vizavi. 174 p. [in Ukrainian]

12. Proektyvna metodyka «Neisnuiucha tvaryna». [Projective technique "Non-existent animal"] URL: <https://dytpsycholog.com/2015/02/14/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%8E%D1%87%D0%B0-%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8/> (Retrieved from: 05.04. 2026) [in Ukrainian]

13. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoï osvity [On approval of the State Standard of Primary Education] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (Retrieved from: 07.04 2026) [in Ukrainian]

14. Sukhomlynskyi V. O. (1976) Vybrani tvory: u 5 t. [Selected works: in 5 volumes] Kyiv: Rad. shkola, 1976. T. 1. Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoi osobystosti. Dukhovnyi svit shkoliara. Metodyka vykhovannia kolektyvu [Problems of educating a comprehensively developed personality. The spiritual world of a schoolchild. Methods of educating a team]. Pp. 641.

15. Typova osvithnia prohrama, rozroblena pid kerivnytstvom Savchenko O. Ia. [A typical educational program developed under the leadership of Savchenko O. Ya.] URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/prohramy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvithnya.prohrama.1-4/Typova.osvithnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (Retrieved from: 08. 2026) [in Ukrainian]

16. Iatsenko T. S. (1995) Vid testovoho do psykhoanalitichnoho rozuminnia psykhomaliunka. Pedagogika i psykholohiia [From test to psychoanalytic understanding of psychographics. Pedagogy and psychology] No 2. Pp. 11–25. [in Ukrainian]

Iatsenko T. (2008) Hlybyнна psykhekorektsiia ta uperedzhennia psykhičnoho vyhorannia (seriia «Bibliotechka sotsialnoho pratsivnyka») [Deep psychocorrection and prevention of mental burnout (series "Social Worker's Library")] Kyiv: Hlavnuk. 176 p. [in Ukrainian]

18. Galton Francis. Measurement of Character. *Fort nightly Review for August*. 1984. V. 34. P. 179–185

19. Sivachenko Inna, Demchenko Olha, Vakaliuk Ivanna, Valentieva Tatyana, Kit Halyna. Problems and Perspectives of Pedagogical Research in the Context of Digitalization IJCSNS. *International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL. 22 No. 6, pp. 652–657. June 2025. URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.81> (Retrieved from: 06.04. 2026)

Дата першого надходження статті до видання: 04.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.04.2026